

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационния труд **Стилови и интерпретационни проблеми
в творби за духов оркестър от
Николай Братанов, Жул Леви и Христо Тонев**
от Трифон Великов Трифонов

Рецензент:

Проф. д-р Сава Димитров

Авторът на труда Трифон Великов Трифонов е завършил през 1993 г. специалност *кларинет* в НМА „Проф. Панчо Владигеров“. От 1996 г. свири като концертмайстор и първи кларинетист в духовия оркестър на гр. Перник, а от 2008 г. е негов диригент. Оркестърът изнася по около 150 концерта на година и има награди, сред които е „Кристална лира“ на СБМТД за 2018 г. Т. Трифонов получава „Златна лира“ на СБМТД за 2017 г. От 2013 г. е зачислен като докторант на самостоятелна подготовка в докторска програма „Музика (Изпълнителско майсторство)“ към департамент „Музика“ на НБУ за придобиване на образователна и научна степен *доктор*.

Уводът на дисертационния труд е много строен, като в него авторът се постаравя да обоснове актуалността на представения проблем, да анализира условията, наложили необходимостта от това изследване, и да представи и личната си мотивация да се занимае с темата, свързана с намирането, аранжирането, оркестрирането и (по-късно) интерпретирането на произведения за духов оркестър от български композитори. Като дефинира целта и обекта на своето изследване, дисертантът много старателно представя цялата терминология, свързана с музикалните инструменти и духовия оркестър, която ще се употребява в изследването, и така демонстрира задълбочени знания и по съществуващата литература по въпроса.

Самият дисертационен труд се състои от две части, които съществено се отличават по своето съдържание и могат да бъдат разглеждани напълно самостоятелно. От друга страна, със събирането им на едно място те представят цялостна картина преди всичко за подготовката и интересите на дисертанта, както и за вниманието, което е отделил при своето развитие по време на работата си като професионален музикант – солист и диригент на духов оркестър. Неговият труд е особено полезен, защото като прави анализ на музиката от някои утвърдени български композитори, писали произведения специално за духов оркестър, индиректно подсказва и

необходимостта да се композират нови, съвременно звучащи творби, които да очертаят преди всичко и насоката за работа на младите диригенти на такива състави.

Първата част на дисертацията включва редица по-обща въпроси като къде, как и защо възниква като ансамбъл духовият оркестър. При това дисертантът разглежда много прецизно и изчерпателно развитието на духовия оркестър от дълбока древност до наши дни, изяснява функциите му в обществото в световен мащаб, но отделя специално внимание и на българската културна действителност. След като прави ясно разграничение между военните и гражданските духови оркестри и набляга на по-голямата гъвкавост и мобилност на гражданските в техните изяви и репертоар, задоволяващ музикалните потребности на публиката, дисертантът задълбочено се занимава със спецификата на духовия оркестър и работата с него. Тук се разглежда неговата численост, инструментариума, репертоара, които определят стиловете и интерпретационните проблеми при оформяне на изпълняваните произведения. При това специално се набляга на факта, че духовият оркестър постепенно развива свой самостоятелен, богат и разнообразен репертоар, непрекъснато попълван с нови произведения, в който се преплитат и взаимно проникват различни стилски характеристики и се формират нови белези, типични само за духовия оркестър.

Тази първа част е разделена на две, като дори са включени изводи към всеки дял поотделно, за да се обособи онова, което става център на внимание на дисертанта след това.

Самата му работа с конкретен духов оркестър му подсказва да представи детайлно възникването и развитието на най-стария граждански духов оркестър, Пернишкия духов оркестър, който той отлично познава. Като започва с началото от 1902 г., когато се полагат основите на професионалния състав „Минната музика”, дисертантът изброява първите оркестранти, както и диригентите и техния принос в продължение на близо 120 години, откакто съществува този състав.

Във връзка с тази част специално трябва да се отбележи тук проучвателската дейност на дисертанта, който включва в изложението си архивни единици, документиращи развитието на Пернишкия духов оркестър, разкриващи и приноса на различните капелмайстори и диригенти в неговия дълъг живот. Заслужава да се отбележи и задълбоченото проучване на всякакви интервюта и други архивни материали, които допълват картината около развитието на този ансамбъл.

Втората част на дисертационния труд е посветена на интерпретацията на съвременни творби за духов оркестър от Христо Тонев, Николай Братанов и Жул Леви. Като отчита конкретния принос на тримата композитори за формиране на оригинален репертоар на духовите оркестри, което се проявява още от прегледите на Нова българска музика, и като подчертава, че творчеството им вече е било обект на анализ, тук дисертантът го разглежда за пръв път от гледна точка на музикалната интерпретация, като обръща специално внимание на диригентските и образователните проблеми при работата с избраните представени творби. При това се обръща специално внимание на възможните грешки при интерпретацията на произведенията при разчитане на музикалното съдържание на партитурата и в самия процес на музициране.

Както посочва дисертантът, оригиналното творчество на Христо Тонев не е голямо, но се състои от значими по музикално съдържание и тематика творби. В дисертацията много подробно е описано всичко, което композиторът създава като нотна продукция, но се обръща специално внимание на „Празник в Граовско. Песен и танц за гайда и духов оркестър”, произведение, което е определено от дисертанта като учебно помагало по обработка, аранжиране и оркестриране на теми от българския фолклор. Другото произведение, на което е посветен анализ в дисертацията, е „Хорал”, създадено от Хр. Тонев по случай 110-годишнината на Пернишкия духов оркестър, дирижирано на премиерата от автора. Тази информация е допълнен с факта, че по-късно „Хоралът” е включен в симфоничната поема за четец и оркестър „Бабан”, за която е характерно, че носи подчертано български характер.

Във втората част на дисертационния труд се разглежда и творчеството на Николай Братанов, за когото дисертантът посочва, че неговите маршове се характеризират с песенност и тематичност, като включват напевни български теми, вплетени в композициите му с подбрани тоналности, удачно хармонизирани и апликатурно удобни за оркестрово изпълнение. От многото написани от композитора маршове, хора и пиеси дисертантът избира да направи анализ на марша „Родина” вероятно защото при неговата обработка, която значително го обогатява, е взел участие и Христо Тонев.

Третият автор, представен в дисертацията е Жул Леви, многожанров композитор със забележителна музикална мисъл, стъпил здраво на българския фолклор, социално ангажиран, актуален не само за времето си, използващ всички стилове. От многобройните пиеси и маршове за духов оркестър, който той създава в зрелите си години като оркестратор, диригент и композитор, в дисертацията се прави анализ на „Пиринска рапсодия”, наречена така независимо, че, както подчертава дисертантът, в нея няма

буквални цитати от пиринския фолклор. При това тук става въпрос за втората версия на рапсодията, която е предназначена за изпълнение от среден по състав духов оркестър. Внимателното оглеждане на трите части на рапсодията кара дисертанта с основание да възрази за обособяването на третата част като самостоятелно произведение за изпълнение, защото така тя като стил се разграничава съществено от другите две. И при това произведение също изборът на дисертантът е направен, защото е повлиян от вкуса на Христо Тонев, който го е дирижирал.

Изобщо навсякъде в дисертацията личи голямото преклонение на дисертанта пред Христо Тонев, когото той възприема не само като свой учител, като композитор, оркестратор и диригент, но и като съветник по различни теми – както за различни периоди от историята на духовата оркестрова практика у нас като изпълнителство и творчество, така и за оценката на другите двама автори, представени в дисертацията – Николай Братанов и Жул Леви.

Особеното за направения задълбочен анализ на творбите на тримата автори в дисертацията е, че в изложението много внимание се обръща на ролята на диригента, който разчита творбите, за да останат тези произведения най-близки до авторовата мисъл и до избрания и препоръчван стил на изпълнение.

Специално искам да подчертая, че са ценни включените в дисертацията приложения, които по своя характер са твърде различни, но обосновават, от една страна потребността от общо и специализирано музикално образование чрез и на духови инструменти, както пише дисертантът, а допълват с направените интервюта и впечатленията за представените в труда композитори. Приложение № 1 и текстът за приносите на кандидата обаче имат място само в автореферата за труда и тяхното присъствие тук не е уместно. Има едно приложение (№ 5), което задължително трябва да отпадне, защото като стил противоречи на спецификата на дисертационния труд.

По темата на дисертационния труд Т. Трифонов има две самостоятелни публикации в сборници, издадени от НБУ с текстове на млади специалисти в областта на музиката и танца, както и един доклад в научна конференция с международно участие със сходна тематика, организирана също в НБУ.

По традиция при разглеждане на дисертационни трудове голямо внимание се обръща на приносите на кандидата. Смятам, че в конкретния случай като основен принос на дисертацията трябва да се посочи преди всичко, че Т. Трифонов е събрал на едно място анализите си за избраните и

разгледани произведения на тримата автори, свързани с техния стил и интерпретация, които е съчетал със своите диригентско-музикални препоръки, които могат да бъдат полезни както за диригентите, работещи по същите произведения, така и за музикантите, включени в оркестрите. Интересен принос, макар и изолиран и не съвсем пряко свързан с темата, е и предложеният примерен вариант на „Урок за духови инструменти”, който като готов продукт авторът препоръчва да се използва от педагозите при подготовка на млади музиканти.

Авторефератът на Т. Трифонов е изготвен много старателно, като представя задоволително всички особености на дисертационния му труд.

В същинската част от труда, подчинена на избраната тема, изпъква преди всичко ролята на диригента изследовател, който има възможност да развие чрез разглежданите произведения и самите музиканти изпълнители, както и да следи всяка тяхна крачка, за да се избегнат всякакви нежелани последици и странични влияния при това развитие. От друга страна, конкретното изследване, направено от дисертанта, може да послужи като пример и добра основа и за други занимания в същата посока.

Предлагам въз основа на всички посочени положителни черти на представения дисертационен труд „Стилови и интерпретационни проблеми в творби за духов оркестър от Николай Братанов, Жул Леви и Христо Тонев” на Трифон Великов Трифонов да бъде присъдена образователната и научна степен *доктор*.

София, 1 декември 2020 г.

Проф. д-р Сава Димитров

6,2 стандартни страници